

آشنایی با مفاهیم ریسک عملیاتی

بخش دوم

شناسایی و نحوه محاسبه ریسک عملیاتی

شناسایی ریسک

گام اول در فرآیند ریسک عملیاتی شناسایی مخاطرات بوده که این امر مستلزم کاربرد مناسب تکنیک‌های شناسایی خطر به منظور تعریف و شناسایی مخاطرات مربوط به عملیات و یا فعالیتهای می‌باشد که روند اقدامات به ترتیب ذیل اجرا می‌شود:

تجزیه و تحلیل وظایف و فعالیت ها:

در این مرحله با مرور و بازنگری وظایف و فعالیتهای جاری و برنامه ریزی شده، اقدام و نیازها و شرایط لازم برای انجام وظایف تعریف شده و مراحل مهم عملیات و یا گامهای فرآیندهای کاری تهیه می‌گردد.

تهیه فهرست مخاطرات:

فهرستی از مخاطرات بنیادی و یا شرایط و حوادث زیانباری که ممکن است هر کدام از آنها زمینه ای برای بروز ریسک عملیاتی باشد تهیه می‌گردد.

تهیه فهرست علل مخاطرات:

در این مرحله می‌بایست لیستی از علل ایجاد هر مخاطره تهیه شود. یک مخاطره ممکن است علل مختلفی داشته باشد. در هر بخش می‌بایست تلاش شود تا علل ریشه ای مخاطرات شناسایی شود.

تحلیل مخاطرات:

در این مرحله می‌توان از ابزارهای تحلیل استراتژیک مخاطرات استفاده نمود. این ابزارها معمولاً در برنامه‌ریزی‌های بلندمدت و میان‌مدت عملیات‌های با ساختار پیچیده و یا آن دسته از عملیاتی که مخاطرات آنها به خوبی درک نشده‌اند، استفاده می‌شوند.

ارزیابی و سنجش ریسک

ریسک، احتمال و شدت زیان ناشی از در معرض خطر بودن تعریف شده است. مرحله ارزیابی کاربرد معیارهای کیفی و کمی برای تعیین سطح ریسک مربوط به یک مخاطره می‌باشد. در این مرحله شدت و احتمال یک حادثه ناخوشایند که ممکن است منتج به یک مخاطره شود، شناسایی و تعریف می‌شود.

فعالیت ها و اقدامات لازم جهت ارزیابی ریسک عبارتند از:

□ ارزیابی در معرض خطر بودن

بازدید، بازرسی، مشاهده و مواردی از این دست می‌توانند به تعیین سطح در معرض خطر بودن و ثبت آنها کمک نمایند. میزان در معرض خطر بودن می‌تواند از نظر مواردی همچون زمان، تکرار و ارزش بیان شود. به عنوان نمونه آیا این حادثه اغلب اتفاق می‌افتد؟ یا مثلاً آیا حادثه مذکور تعداد زیادی از کارکنان و تجهیزات را به خود درگیر می‌نماید؟ شناخت سطح میزان در معرض خطر بودن می‌تواند عاملی کمکی در تعیین شدت و یا احتمال بروز یک حادثه باشد.

□ ارزیابی شدت مخاطره

ارزیابی شدت مخاطره از دیدگاه تاثیر بالقوه مخاطرات بر افراد، تجهیزات و یا مأموریت سازمانی تعیین می‌شود. طبقه‌بندی شدت مخاطره در این مرحله به منظور ارائه معیاری کیفی از بدترین حوادث ناگوار ناشی از خطاهای انسانی، طراحی نامناسب و نقصان رویه‌ها و سیستم‌ها انجام می‌شود.

□ ارزیابی احتمال حادثه

در این مرحله احتمال حادثه‌ای که شدت آن در مرحله دوم اندازه‌گیری شده بود، تعیین می‌شود. این احتمال ممکن است از طریق اعداد واقعی (در صورت وجود) یا براساس تخمین تعیین شود.

□ ارزیابی کامل ریسک

در این مرحله می‌بایست برآوردهای شدت، احتمال و در معرض خطر بودن برای ارزیابی ریسک در مورد هر مخاطره ترکیب شوند. با ترکیب احتمال و شدت، ماتریسی تشکیل می‌شود که دارای سطر و ستونهایی است که ماتریس ارزیابی ریسک نامیده می‌شود. در ادامه دو ابزار قابل استفاده برای ارزیابی ریسک تشریح می‌شود.

برنامه ریزی پاسخ به ریسکها

در این مرحله برای هر یک از ریسک‌های شناسایی شده، واکنش مناسب پیشنهاد می‌شود. به عنوان مثال برخی از ریسک‌ها از طریق بیمه و ... به دیگران انتقال می‌یابد، برخی از ریسک‌ها با اقدامات اصلاحی حذف و یا کاهش می‌یابد، برخی از ریسک‌ها به دلیل اثر کم بر پروژه پذیرفته می‌شوند. در مجموع حدود ۶ یا ۷ اقدام واکنشی می‌توان در خصوص هر یک از ریسک‌ها اتخاذ نمود. در این مرحله می‌بایست در خصوص ابزارها و استراتژی‌های که منجر به حذف و یا کاهش ریسک می‌شوند تحقیق و بررسی نمود. معیارهای کنترلی کارآمد یکی از سه جزء ریسک یعنی احتمال، شدت و میزان در معرض خطر بودن را کاهش داده یا حذف می‌کنند.

کنترل و نظارت بر ریسک

این مرحله از چرخه مدیریت ریسک عملیاتی با انتخاب روش کنترلی مناسب آغاز شده و پس از گزینش آن، می‌بایست سیاست مناسب برای مدیریت ریسک اتخاذ و در مورد آن تصمیم‌گیری شود. تصمیمات متخذه در این ارتباط ممکن است حرکت به سمت ریسک یا عدم پذیرش ریسک باشد. در صورتی که منافع کل از هزینه‌های کل ریسک بیشتر باشد سیاست پذیرش و در غیر این صورت سیاست عدم پذیرش اتخاذ می‌شود. دو عامل احتمال وقوع ریسک عملیاتی و خسارات ناشی از وقوع (شدت ریسک) در میزان زیان ناشی از ریسک عملیاتی تاثیرگذار هستند بنابراین با کاهش هر یک از عوامل فوق یا تقلیل همزمان هر دو عامل می‌توان ریسک عملیاتی را مدیریت نمود. به عبارت دیگر در فرآیند کنترل ریسک عملیاتی، بانک در مورد شیوه کنترل ریسک‌های عملیاتی شناسائی شده تصمیم‌گیری می‌نماید. تصمیم‌گیری در این مورد که آیا مصمم است ریسک‌ها را تحمل یا آنها را محدود کند و یا از هر فعالیتی که موجب بروز این ریسک‌ها شود، خودداری نماید. به عنوان مثال با اقداماتی نظیر بیمه کردن و تبدیل کردن دارایی‌ها به اوراق بهادار می‌توان ریسک‌ها را به اشخاص ثالث منتقل نمود.

اندازه‌گیری ذخیره سرمایه‌ای مناسب

به منظور مقابله با زیانهای ناشی از وقوع ریسک عملیاتی و تاثیر آن بر درآمد بانک توصیه می‌شود که ذخیره‌ای در حسابها منظور شود. کمیت‌ه بال برای اندازه‌گیری ذخیره ریسک‌های عملیاتی (تعیین ذخیره سرمایه‌ای ریسک عملیاتی) در مؤسسات مالی سه روش ارائه کرده است که عبارتند از:

□ روش شاخص پایه

(BIA - Approach Indicator Basic).

□ روش استاندارد

(STA - Approach Standardised).

□ روش‌های اندازه‌گیری پیشرفته

(AMA - Approach Measurement Advanced)

ادامه دارد